

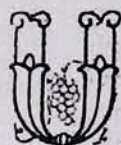

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

«ԱՐԾԱԹԱԳԻՆ ՍՏՐՈՒԿՆԵՐ»

«Զգոյշ լեռով ի սուտ մարգարէիցն որ գան առ ձեզ հանդերձիւ ոչխարաց, և ի ներքոյ են գայլ յափշտակողք: Ի պտղոյ նոցա ծանիջիք զնոսա»:

ՄԱՏԹ., է 15—16:

Փյունի հայկական մամուլը ստացված հաղորդագրությունները խոսում են այն տխուր փաստի մասին, որ վերջերս մի շարք հայկական գաղութներում, հատկապես Սիրիայում և Լիբանանում, նորից է ուժեղացել հայ կաթոլիկ բարձր հոգևորականների գործունեությունը, որոնք հանուն տխուր փառասիրությունների, խլուրդների նման, փորփրում են հայ ժողովրդի ազգային-եկեղեցական սրբազան միասնության, ազգային, կրոնական դարավոր ուխտի և հոգևոր դաշինքի պատմական հիմքերը: Պատմությունը հանախ է արձանագրել, որ ազգի, ժողովրդի տունն են ֆանդում ոչ այնքան արտաքին, հայտնի բշխմաները, որքան ներքին ցեղերը, ազգային դավաճանները, սուտ մարգարեները. ցեղեր, որոնց գործունեությունից դժվար չէ հանաչել նրանց. «Ի պտղոյ նոցա ծանիջիք զնոսա»:

Ամենայն Հայոց Հայրապետության պաշտոնաթերթ «Էջմիածին» ամսագիրը հանախ է անդադարձել Սփյուռքում Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու, մեր սիրելի Հայրենիքի, հայ ժողովրդի միասնության և կենսական շահերի դեմ լարված ու լարվող բոլոր

գույնի և ձևի դավադրություններին և զգուշացրել է իր հոտին «սուտ մարգարե»ներից: Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու, մեր Հայրենիքի դեմ սարկված բոլոր դավադրությունների մեջ խառն է եղել միշտ կաթոլիկ Եկեղեցու և նրա վարձկան ծառա՝ «արծաթազին ստրուկ» հայ կաթոլիկ բարձր հոգևորականության մատր:

Ամենայն Հայոց հայրենասեր Հայրապետ Տ. Տ. Գեորգ Զ.ը, իբրև Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու գերագույն պետ, փառնիցս հայտարարել է, որ Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցին ձգտում է եկեղեցիների ու կրոնների միջև փոխադարձ հասկացողության, որ մեր ժողովրդի և Եկեղեցու այդ իդաները անխաբիաբեռ կապված են Քրիստոսի պատվերներին և աշխարհում ամբողջ առաջադեմ մարդկության խաղաղասիրական զգացմունքներին, որ այսօր մանավանդ, միջազգային բարդ ու լարված իրադրության մեջ, պետք է միասնական ու վնասակա հեշի Քրիստոնեական Ընդհանուր Եկեղեցու ձայնը հանուն ժողովուրդների, ազգերի, լեզուների, կրոնների միջև համերաշխության, հասկացողության, ընդդեմ պատերազմի:

Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու Գերագույն Քահանայապետի այդ ֆրիստո-

ենական, մարդասիրական կոչերին և բարի ցանկություններին՝ Կաթոլիկ եկեղեցին պատասխանում է պայքարով, կրոնական մոլեգին նվաճողական ֆաղափականությամբ:

Այսօր Կաթոլիկ եկեղեցին Սփյուռնում գլխավորում է Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու բռնի անջատման գաղափարը Ս. Էջմիածնից: Լեհահայերի պատմական օրինակով, նա աշխատում է դիվային այդ ծրագիրը գլուխ բերել մեր օրերի տխրահռչակ Թորոսովիչ՝ Աղաջանյանի միջոցով:

Սակայն «Թժուար է ընդդէմ խրանի ափացել...»:

Սփյուռնը՝ Մայր Հայրենիքից և Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցին՝ Ս. Էջմիածնից բռնի անջատելու Աղաջանյանի սատանայական ծրագիրը դեմ է առնում գաղութահայ հայրենասեր ժողովրդի, մտավորականության, մեր ազգասեր բարձր հոգևորականության, առաջադիմական մամուլի կուռ միասնությանը, վեղակալությանը: Սփյուռնի մեր Հայրենասեր ժողովուրդը տհաճությամբ է լսում Աղաջանյանի այդ շաղկապությունները: Սփյուռնի հայության ջախջախիչ մեծամասնության վստահությունն ու համակրանքը իր պայծառ Սովետական Հայրենիքի և Ս. Էջմիածնի հետ են: Արտասահմանի մեր հայրենասեր և հավատացյալ ժողովուրդը, մեր բարձր հոգևորականությունը, առաջադիմական մամուլը արտահայտելով ամբողջ ազգի կամքը, ժամանակին գայությունով են նշանակել Աղաջանյանների հանցավոր գործունեությունը:

Կաթոլիկ այդ ծիրանավորը՝ կարգիկալ Աղաջանյանը, ձգտելով փայլայել հայ ժողովրդի ազգային-եկեղեցական միասնությունը, չի կարող չտեսնել, որ Սփյուռնի հայության, նույնիսկ հայրենասեր հայ կաթոլիկ հասարակության համակրանքը անում է ու ամրապնդում ոչ թե հօգուտ Աղաջանյանների, այլ հօգուտ հայ ժողովրդի Հայրենիքի, իր ազգային եկեղեցու:

Մեր ժողովուրդը յի է վնասկանությամբ՝ ընթանալու վստահորեն ու անվարան իր պանծալի Հայրենիքի և ազգային Մայր եկեղեցու պատմական հետքերով:

Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու պատմությունը սերտորեն կապված է եղել հայ ժողովրդի պատմության հետ: Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցին դարձել է հայ ժողովրդի կազմակերպող և ոգեշնչող ուժը: Նրա իմաստուն ղեկավարությամբ հայ ժողովուրդը անցել է դարերի արյունոտ ու փշոտ ճանապարհը և հասել այսօրվա յուսալից ներկային: «Ժողովրդի՝ հետ և ժողովրդի՝ համար» — ահա՛ այն գերագույն սկզբունքը, որը առաջնորդել է Հայաստան-

յայց Առաքելական եկեղեցուն: Ժողովրդայնությունը մեր ազգային եկեղեցու կարևոր սկզբունքներից մեկն է եղել և է այժմ:

Ժողովրդայնության դիրքերից ելնելով է, որ Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցին միշտ անսահման ներողամտությամբ է նայել իր ծոցից բռնի խլված իր հարազատ զավակների վրա, և նրա սրտագին ձգտումն է եղել միշտ՝ իրականացած տեսնել հայ ժողովրդի ցանկալի ազգային-եկեղեցական միասնությունը:

Հայրենասեր է նաև հայ կաթոլիկ հասարակությունը. նա իր գոյության ողջ ընթացքում սիրով ու երախտագիտությամբ, կարոտով է հիշել ու հիշում է իր Մայր եկեղեցին, որի ընդհանրությունից բռնի բաժանել են նրան Թորոսովիչներն ու Աղաջանյանները:

Մեր հայ կաթոլիկ հասարակությունը ոչ մի մասնակցություն չունի Աղաջանյանների այդ խռովարարությունների մեջ: Այդ նրան էլ վրդովեցնում իրև նույն ժողովրդի հայրենասեր մի մասնիկի: Մեր կաթոլիկ հասարակությունը շատ լավ բարի դրացության կապերով է կապված իր մայր ժողովրդի և Մայր եկեղեցու հետ. «Մառն արմատով է ծառ, սունն հիմամբ է տուն»:

Բայց այդ հայրենասեր ու ազնիվ հասարակության կարծիք չեն հարցնում Աղաջանյանները, երբ նրա անունով ձգտում են փայլել հայ ժողովրդի միասնությունը:

«Լա՛յ ձեզ, առաջնորդ կոյր...»:

Հայ կաթոլիկ հասարակությունը երբեք սուրբ չի ունեցել չարանալու իր հարազատ ժողովրդի դեմ: Նա այսօր անվերապահորեն միանում է հայ ժողովրդի ազնիվ վրդովմունքին՝ ընդդեմ Աղաջանյանների մարտակոչերին և անող ռիսկալություններին:

Աղաջանյաններն են քյուրմագությունների գլխավոր մեղավորները: Նույնիսկ երկար տարիների կեղեքումներից, բռնություններից, կեղծիքից, կոպիտ ճնշումներից հետո, հայ կաթոլիկ հասարակությունը չի կամենում «փրանկ» կամ «յանկի» դառնալ:

Աղաջանյանները շատ քիչ են ճանաչում հայ ժողովրդին՝ նրա նկարագրի գծերի կայունությունը ըմբռնել կարողանալու համար: Նրանք չեն ըմբռնում, որ իրենք գործ ունեն ոչ թե անկազմակերպ մի ամբոխի հետ, այլ դարերի կենսափորձով գինված, աշխարհի ամենահին ու փաղափայլիչ մի ժողովրդի հետ, որը գիտե թե՛ ի՛նչ է անում, ինչո՛ւ համար է ապրում և ստեղծագործում:

Զարմանալի է մեր ժողովրդի կենսունակությունը: Նրա կենսունակության աղբյուրը նրա լավատեսությունն է իր պայծառ ապագայի և վերջնական հաղթանակի մասին: Նա յի՛քն է անսասան ու պայծառ հավատով դե-

պի իր ապագան: Ո՛չ մի բռնակալ, ո՛չ մի դավադրություն չեն կարողացել երբե՛ք բնկնել ու նվաճել հայ ժողովրդի այդ հզոր հատկությունը:

Այսօր ևս ահա, իր պատմության ամենապայծառ ու խաղաղ սանդղագործական այս օրերին, շարժվում է հայ ժողովրդի ստեղծարար ու հզոր ոգին: Ահա թե ինչն է հայ կաթոլիկ բարձր հոգևորականությունը նորից գործի է դրել հայ ժողովրդի և Հայաստան-այց Առաքելական եկեղեցու դեմ ուղղակի իր հին, մաշված մեքենան...:

Բայց հայ ժողովրդի դեմ ի՞նչ անասնական ատելության ու դարավոր պայքարի մեջ միշտ տանու է տվել Կաթոլիկ եկեղեցին:

Կաթոլիկ եկեղեցու գործունեությունը, նրա գոյությունն իսկ այսօր ոչինչ քեզ հանուր չունեն փրստոնեության շահերի հետ, խաղաղության հետ: Վատիկանը վաղուց է նույնացել աշխարհիկ պետության հետ՝ կարգենով իր փրստոնեական եկեղեցու մաքուր, հոգեվոր նկարագիրը և դարձնել է պատերազմի հնոց, ժողովուրդների ստրկացման դարբեղ, ազգային դավաճանությունների կենտրոն:

Հայ ժողովրդի մեծամեծն ու հայրենասեր զավակ Միխայել Նալբանդյանը, որ իր ամբողջ գիտակցական ու պայծառ կյանքը առանց մնացորդի զոհաբերել է իր ժողովրդի ազատության ու լուսավորության գործին, անցյալ դարի դեռևս 60-ական թվականներին իր գրած «Մխիթար Սեբաստացի և Մխիթարյան» պատմական հոդվածաշարում անողոք ֆենադատության է ենթարկել պապականությունն ու հայ կաթոլիկ բարձր հոգևորականությունը, հայ ժողովրդի ազգային դիրքերից:

Դեմոկրատ ու մեծ հայրենասեր Նալբանդյանի այդ մերկացումներն այսօր ևս պահում են իրենց այժմեականությունն ու քաղաքական, մանավանդ նրանով, որ Մխիթար Սեբաստացու անարժան աշակերտները ամեն ֆալսիֆիկ ուրանում են Ազգ ու Հայրենիք և Կաթոլիկ եկեղեցուն են վաճառում հայ հայրենասեր կաթոլիկ հասարակության ազգային անկախության վերջին մնացորդներ՝ խեղդելով ազգային շունչի ամեն մի արտահայտություն: Մոլեռանդ հայ կաթոլիկ հոգևորականությունը, հայ կաթոլիկ հասարակության նույնիսկ պարզ հետաքրքրությունը դեպի Սովետական Հայաստանն ու Ս. Էջմիածինը դիտում է որպես ծանրագույն հանցագործություն, հայհոյություն Ս. Հոգու դեմ...:

Ովքե՛ր են Թորոսովիչ-Աղաջանյաններ և ինչի՞ են ձգտում: Դրանց սպառիչ բնույթ-գիրը տվել է Ս. Նալբանդյանը, գրելով. «Նրանք այն մարդիկն են, որոնք լուսավո-

րություն, միություն տարածելու փոխարեն, պապականություն են տարածում և իրենց ամեն մի խոսքից ու գործից կարծում է պապականության բույրը»:

«Իսկ ի՞նչ է պապականության խորհուրդը», — հարցնում է Նալբանդյանը: — Այն, որ «կրոնի ու կրոնապաշտության դիմակի տակ...» թաքնված են նրա «տիեզերական ֆաղափական իրավասության» ձգտելու նիվանդագին հավակնությունները: Պապերը «կրակով ու սրով կապեցին մարդկության բերանը, նորա բանականության ազատ հոսանքը... ոչինչ էր պապականության աշխույժ ալեման մարդերի կորուստը... Ենցա արյունով ռոտվում էր նա և անեցնում էր կույր հեղափոխության ծիրը պապական մարդերի հագու մեջ: Պապի ֆաղափականությունը պահանջում էր արյուն, մահ, հուր և սուր»: Ավելին. «Քրիստոս ինքը մեռավ ազգերի փրկության համար — ՊԱՊԱՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԶԲԱՆԻՐ ԶԲԱՆԻՐ յուր պապականության համար և դեռևս պաշտպան փրստոնեության հրատարակելով յուր անձն» (բնագծումը մերն է — ԽՄԲ.):

«Ճշմարտության դիտանցից նայելով պապականության վերա, — շարունակում է Նալբանդյանը, — միթե կարելի՞ է չտեսնել, որ նա ներգործում էր ամենևին ֆաղափական գաղափարների հետևելով, կարելի՞ է համաձայնիլ թե նորա կրոնը և փրստոնեության պաշտպան ձևաձևը չէր մի դիմակ, պահպանող աշխարհի հանգամանքներից, և, այո՛, ազգերի երեսից»:

Ահա՛ պապական այն սկզբունքը, որի մեջ սնվել ու դաստիարակվել են բոլոր տիպի Թորոսովիչ-Աղաջանյանները. «Ահա՛ այն դաշակը, որի հյուծախտությամբ վարակված կաթոլիկ ծծելով կերպարանագործվել էին հայկական շատագով պապականության»: Իսկ ի՞նչ է եղել և է այժմ էլ հայ կաթոլիկ բարձր հոգևորականության «խորհուրդը» և «նպատակակետը»:

Հայրենասիրական դիրքերից ելնելով, այս հարցին էլ սպառիչ պատասխան է տվել անմահ Նալբանդյանը. «Մխիթարը դավաճող էր յուր հայկական, ազգային եկեղեցուն... մաքուր էր նորա սիրտը... նորա խորհուրդը չի եղել հայոց ազգին պապականություն փռողը. նորա մեղքը չէ, որ նորա միաբանությունը նորանից հետո ՆԱԽԱՊԱՍՏՈՒ ՀԱՄԱՐՆՆԻ ԴԱՌՆԱԼ ՊԱՊԱՆՆՈՒԹՅԱՆ ՄՇԱԿՆԵՐ, կամ լավ ևս է ասել, ՍՐԾԱԹԱԳԻՆ ՍՏՐՈՒԿՆԵՐ, յուրանց ազգի մատնիչ և պարսավիչ» (բնագծումը մերն է — ԽՄԲ.):

Մեկնություններն ավելորդ են. «որ ունիցիակա՞նք լսելու՞ լուրից»: Հայրենասեր Նալբանդյանի պես է մտածում ամեն մի հայ,

որովհետև «հայր (խոսքը հայ կաթոլիկ հոգևորականության մասին է—ԽՄԲ.) օտարի քերի տակ գործ կատարելով, օտարի հացը ուտելով, միշտ օտարին պիտի գովե, օտարի օգուտը պաշտե և յուր ազգից հեռանա և օտարանա, այլև վնասակար լինի նորա... Կամ յուր ազգի քերի տակ, կամ օտարի քերի տակ՝ դորա բոլոր վնասակար հետևանքներով միասին. միջին նախապահ չկա. *tertium non datur*»:

Նալբանդյանը՝ մարդկանց մեջ այդ «ամենամարդը» և ազնիվների մեջ ազնվագույն հայրենասերը, իր ժամանակին մերկացրել է նաև «Մխիթարյանց պղտոր պապական լուսավորությունը»:

Մեր մի շարք բանասեր գրչակներ մինչև երկինք են բարձրացրել մեր մշակույթի պատմության մեջ Մխիթարյանց պատմական-բանասիրական, մատենագրական վաստակը: Այդ համարվել իրենց մասին տարածել են նաև հայ կաթոլիկ հոգևորականները, հայ մշակույթի դիմակի տակ քաղցնելով իրենց կաթոլիկ էությունը: Մեր մատենագրության մեջ առաջինը նորից Նալբանդյանն էր, որ սպառնիչ գնահատության է ենթարկել Մխիթարյանց մատենագրական այնքան շեփոված, ունեցված գրական վաստակը. «Ուսումն ու լուսավորությունը,— գրում է Նալբանդյանը,— պապական դաշակների ձեռքով մատակարարված մարդկային ազգին (այդ րվում և հայ ժողովուրդին— ԽՄԲ.), նման է օպիումից շինած ֆաղցրեղենին, որ դաշակները սովոր են տալ երեխաներին ֆենեցելու համար»:

«Ի պտղոյ նոցա ծանիչիք գնոսա: Միթե ֆաղիցեն ի փշոց խաղող կամ ի տատակե քուզ»:

Մենք երբեք նպատակ չունենք սովեր ձգել, սևացնել Մխիթար Աբբայի և նրա հաջորդների գրական-բանասիրական աշխատանքը ընդհանրապես: Մենք լիովին հավատացած ենք, որ վեներաբիլի և վիեննայի Մխիթարյանների մեջ կան հայրենասեր շատ անձրեք, որոնք չեն բաժանում խառնակիչ Աղաջանյանների դավադրական գործունեությունը, սակայն դժբախտությունը նրանումն է, որ նրանք ֆաշիստներ չունեն հրապարակով հանդես գալ նրանց դեմ, մերկացնել նրանց:

Անժխտելի է նաև այն, որ հայ կաթոլիկ պաշտոնական պատմագիտության, բանասիրության մեջ միշտ էլ իշխել են դիտումնավոր պատմական խեղաքյուրումներ, պատմական փաստերի կեղծում. հատկապես հայ ժողովուրդի և Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու պատմության վերաբերմամբ՝ Ադամի օրերից սկսած հայ ժողովուրդը կաթոլիկ ցույց տալու հիվանդագին հոգեբանությամբ:

Կաթոլիկ գիտությունը, լուսավորությունը, հավատը չեն ծառայում Քրիստոսին, նշմարտության, «այլ իրենանց որովայնին և ֆաղցրաբանությամբ և օրհնությամբ պատրեն զսիրտս անմեղաց» (Հոռմ., ԺԳ 18), և վաճայն հոգևորականներին, «ոյք ստիցեն զշարն բարի, և զբարին շար. ոյք դեիցեն զոյսն խաւար, և զխաւարն լոյս. ոյք. դեիցեն զդառն ֆաղցր, և զֆաղցրն դառն» (Եսայի, Ե 20):

Այսօր հայ ժողովուրդի համար չկան և չեն կարող լինել ավելի բարձր շահեր, քան հայ ժողովուրդի միասնական շահերը, քան Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու ընդհանրության շահերը, քան Հայրենիքի բարձրագույն շահերը: Հայրենիքի և Ս. Էջմիածնի դեմ առնված ամեն մի դիտումնավոր, դավադրական ֆալս, ուղղակի հարված է հայ ժողովուրդի ազգային-եկեղեցական միասնության շահերին:

Հայ ժողովուրդը իր պատմության ողջ ընթացքում ձգտել է ազգային-եկեղեցական միասնության. այսօր էլ մեր ժողովուրդի գերագույն խղճն է միավորվել իր պատմական հայրենի հողի վրա, իր դարավոր ազգային Մայր Եկեղեցու շուրջ. հենց դրա համար էլ, Նալբանդյանի պատկերավոր ու դիպուկ բաներով ասած՝ հայ ժողովուրդը պատրաստ է «գրկաբաց ընդունելու մի մարդու, որ փախչելով օտար դաշակի գրկից, վագեր դեպի յուր ծնող բուն Հայկական Եկեղեցին»:

Դարերի դառն փորձությունը սովորեցրել է հայ ժողովուրդին՝ աչքի լույսի պես պահել հայ ժողովուրդի ազգային-եկեղեցական միասնությունը: «Եկեղեցիով է պահվել Ազգը, և Ազգով պաշտպանվել Եկեղեցին»,— ինչպես այնքան խորաքափանցությամբ պատգամում է Ամենայն Հայոց հայրենասեր Հայրապետը իր հոտին: Վեհափառի այդ երկու իմաստալից խոսքերի մեջ խառնվել է հայ ժողովուրդի և Հայ Եկեղեցու միասնական պատմության նշանակությունն ու իմաստը: Ազգն ու Եկեղեցին, երկուսն էլ մի, հայ հոգու երկու կանգուն սյուները, երկու հավերժական Մասիսներն են, որոնց հենվել ու ապրել, կովել ու ստեղծագործել է հայ ժողովուրդը, որոնց նայել ու մխիթարվել, ներշնչվել է ամեն անգամ մեր ժողովուրդը, երբ սուր են բարձրացրել նրա անկախության ու ազատության վրա, մեր սրբությունների, մեր օջախի, մեր հողի ու քրի վրա: Ազգն ու Եկեղեցին, ժողովուրդն ու հավատը իրար են կապված անփախելիորեն, կապված են միմյանց օրգանապես, պայմանավորում են իրար: Ազգի ու Եկեղեցու անբաժան միությունն է ստեղծել այն անխորտակելի բարոյական հիմքը, որի վրա բարձրացել ու զարգացել է հայ ժողովուրդի կյանքը, մշակույթը:

Հայրենիքի սերը և ազգային Եկեղեցու գաղափարը խորհրդանշան են հանդիսացել մեր ազգային-Եկեղեցական միասնության, ազգային-հաղափական ինքնագիտակցության: Ոչ մի ուրիշ քրիստոնյա ժողովրդի կյանքում և պատմության մեջ Եկեղեցին այնքան վրձնական ու բախտորոշ, պատմական դեր չի խաղացել, որքան Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցին հայ ժողովրդի կյանքում, նրա պատմության ողջ ընթացքում:

Այսօր էլ Սփյուռքում ապրող մեր տարագիր բայց հայրենասեր ժողովրդի բեկորներն իրար կամրջող ուրիշ ուժ չկա, բացի Հայրենիքի նվիրական գաղափարից, որի շեշտողն և կրողն է հանդիսանում մեր ազգային մայրենի Եկեղեցին. «Երկուսն ի մի»: Անցյալի դառն փորձությունից իմաստնացած հայ ժողովուրդը բունավոր ռապաբանի համար չի վաճառի երբեք իր ազգային-կրոնական անկախությունը, ինքնուրույնությունը: «Ազգային միությանը է, որ հայը իբրև ազգ, ուրույն ու անկախ կարողացել է ու պիտի կարողանա ապրել» — պատգամում է մեր սիրելի Հայրապետը: Սփյուռքի մեր հայրենասեր ժողովրդի, մտավորականության, առաջադիմական մամուլի խնդիրն է՝ հետևողականորեն մերկացնել և անարգանքի սյունին գամել հայ ժողովրդի միասնության թշնամիներին, վերջ դնել նրանց վարձկան գրպարտչական պրոպագանդային, անդուլ կերպով բարձրացնել

հայրենասիրական զգոնությունը, չմատնվել խուճապի և է՛լ ավելի ամապնդել կապը Հայրենիքի և Ս. Էջմիածնի հետ: Կեղծելն ու գրպարտելը Աղաջանյանների համար բնավորություն է դարձել, մի կիրք, որի մեջ լուծվում, կորչում են մնացած բոլոր ձգտումները: Աղաջանյանների համար չկան բարոյական չափանիշներ, վերացել են բույլատրելի և անբույլատրելի սահմանները, ամեն ինչ լավ է նրանց համար, եթե այն նպաստում է Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու և մեր Հայրենիքի դեմ դավադրության, որը նրանց կյանքի նպատակն է ու բոլոր գործողությունների առանցքը:

Բայց ի՞նչ օգուտ այդ բոլորից՝ «արծաթագին ստրուկ» Աղաջանյաններին. «Զի՛նչ օգտիցի մարդ եթէ զաշխարհս ամենայն շահեսցի և զանձն իւր տուժեսցի» (Մատթ., ԺԶ 26): Մեր հայրենասեր ժողովուրդը շատ է զգույշ չխաբվելու համար գառան մորթիով և վագրի ժանիքներով զինված Աղաջանյաններից, հայ ժողովրդի միության և Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու միասնականության թշնամիներից:

Բայց Աղաջանյանների ազգադավ գործունեությունը անպատիժ չի կարող մնալ: Վասկները արդարանալիք չունեն ո՛չ իրենց խղճի, ո՛չ պատմության և ո՛չ էլ գալիք սերունդների արդար դատաստանի առաջ:

